

Florence Nightingale

200 år

- myte og symbol

Dansk
Sygeplejehistorisk
Museum

**Florence Nightingale 200 år
- myte og symbol**

2019

Omslagsbillede: Florence Nightingale efter Krim-krigen i 1858

Foto: Wellcome Collection

Copyright © Dansk Sygeplejeråd

Alle rettigheder forbeholdes

Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse er kun tilladt med angivelse af kilde.

Myten Florence Nightingale

'The Lady with the Lamp', 'Englen på Krim' og 'Barmhjertighedens Engel'. Florence Nightingale har mange tilnavne, som tegner billedet af en engleagtig kvinde, der blid og selvopofrende lindrede de syge soldaters lidelser.

Det er det billede, de fleste har af hende. Der er skrevet utallige bøger om den mytologiske Florence Nightingale, og der er tegnet og malet mange billeder, der fremstiller den lille spinkle kvinde på sine natlige runder på militærhospitalet med sin lampe i hånden.

Ja, Florence Nightingale gjorde en kæmpeindsats under Krim-krigen, men nej, hun opnåede ikke det, hun gjorde, ved at være sød og blid. Tværtimod.

For mange står hun som fortaler for og symbolet på, at sygeplejen er et kald, der bærer lønnen i sig selv, og mange spørger, om hun ikke er lidt passé i forhold til nutidens sygeplejersker. Heller ikke det er korrekt. Florence Nightingale mente, at sygeplejersker skulle have en løn, de kunne leve af.

Hun var en højt begavet og myndig dame, der ikke nåede sine mål ved at spille dum blondine. Hun stillede krav, og hun opnåede dem med en myndighed, der ellers ikke hørte til victoriatidens kvindeideal. Hun er bestemt ikke passé. Hendes historie og budskaber er yderst relevante den dag i dag, og uden hende ville dagens sygepleje ikke være det, den er.

Her går vi bagom myten og ser på, hvad hun egentlig stod for, og hvad hun udrettede.

Florence Nightingale på sin daglige tilsynsrunde med den berømte lampe på det store militærhospital i Scutari under Krimkrigen 1854-56. Wellcome Collection

*Den unge Florence Nightingale tegnet af hendes kusine Hilary Bonham-Carter.
Wellcome Collection*

Victoriansk mønsterbryder

Florence Nightingale blev født den 12. maj 1820 af velhavende forældre i det højere borgerskab. Hun fik en for den tid fremragende uddannelse, som hendes universitetsuddannede far stod for, og han lærte hende fransk, tysk, italiensk, græsk og latin i en tidlig alder. Derudover underviste han hende i historie, matematik, filosofi og litteratur.

Florence fulgte ikke mønsteret for en ung kvinde dengang. Hun oplevede flere gange et guddommeligt kald, der pålagde hende at lindre menneskelig lidelse, og hun besluttede at blive sygeplejerske. Det var i familiens øjne helt utænkeligt. De, der passede syge på fattiggårdene eller i hjemmene var ufaglærte kvinder med et meget blakket ry. Ikke tale om, at en dannet ung kvinde af det gode borgerskab kunne gå den vej.

Florence Nightingale på inspektionsrunde gennem de kilometerlange hospitalsgange, hvor soldaterne lå på gulvet. Wellcome Collection

Florence var stædig, og hun fik efter megen overtalelse lov til at lære sygepleje hos de protestantiske diakonisser i Kaiserswerth i Tyskland og hos den katolske sygeplejeorden, De Barmhjertige Søstre i Paris. Bagefter arbejdede hun et år som forstanderinde på the Institution for Sick Gentlewomen in Distressed Circumstances - et hjem for dårligt stillede lærerinder og guvernanter, hvor hun viste sig som en særdeles dygtig leder og organisator. Hun forbedrede ikke bare sygeplejen, hun satte også en ny standard for hjemmets administration og effektivitet.

Lady in Chief - den første kvinde i den britiske hær

I 1853 gik England sammen med Frankrig og Tyrkiet i krig mod Rusland, Krimkrigen. Det var den første krig, hvor aviserne sendte korrespondenter ud i frontlinjen, og de skrev hjem om de forfærdelige forhold, man bød de syge og sårede engelske soldater. De fortalte også malende om de russiske sygeplejersker og de franske sygeplejenonner, de andre nationer sendte ud til krigslazaretterne.

Det skabte voldsomt røre hjemme i England, hvor befolkningen beskyldte regeringen for at svigte de britiske soldater, og regeringen blev presset til at foretage sig noget konstruktivt. Florence Nightingale og hendes familie var velkendte i parlaments- og regeringskredse, så krigsminister Sidney Herbert

henvendte sig til Florence Nightingale for at bede hende om tage af sted med en flok egnede kvinder for at afbøde situationen. Hun var allerede i gang med at planlægge en privat hjælpeekspedition, så de blev hurtigt enige. Den 21. oktober 1854 tog hun af sted med 38 kvinder med en eller anden form for sygeplejeerfaring, herunder flere engelske nonner. Den 5. november ankom de, forkomne og søsyge, til Barracks Hospital i Scutari, en gammel og kæmpestor kaserne.

Her fandt hun soldaterne liggende på gangene i det tøj, de var ankommet i, rædselsfulde forhold hvad angår rengøring, ventilation og kloakering, intet vaskeri og dårlig forplejning. Militærlægerne hadede synet af hende, for hun var den første kvinde, der var ansat i hæren, og de havde ingen planer om at samarbejde med hende eller give hende en rolle på hospitalet.

Tålmodigt holdt Florence Nightingale sine sygeplejersker væk fra afdelingerne i fem dage, men så strømmede ofrene fra slaget ved Balaklava og ved Inkerman ind på hospitalet. Her kom sygeplejerskerne til sin ret.

Florence Nightingale satte helt nye standarder for sygepleje, hygiejne, ernæring og vask af linned. Hun hjalp også soldaterne med at skrive breve hjem, og hun organiserede undervisning og underholdning for rekonvalescenterne.

Hver aften gik hun med sin lygte i hånden en runde gennem de kilometerlange hospitalsgange, og soldaterne tilbad hende og gav hende tilnavnet "The

*Et idealiseret billede af Florence Nightingale hos en patient på hospitalet i Scutari
Wellcome Collection*

Lady with the Lamp'. Historien om hendes mange kvaliteter nåede snart til England, hvor befolkningen samlede en folkegave ind med et krav om, at der blev oprettet en sygeplejeskole i England.

Florence Nightingale rejste flere gange ud til feltlazaretterne på Krim, og her blev hun syg, muligvis af brucellose. Nogle mener, at sygdommen var årsag til, at hun efter hjemkomsten til England var syg resten af sit liv.

Den 30. marts 1856 endte krigen, og Florence Nightingale blev i Scutari, til den sidste soldat var sendt hjem. I London stod de klar med modtagelseskomiteer og højtidelighed, men hun rejste inkognito hjem til forældrene og gik i seng.

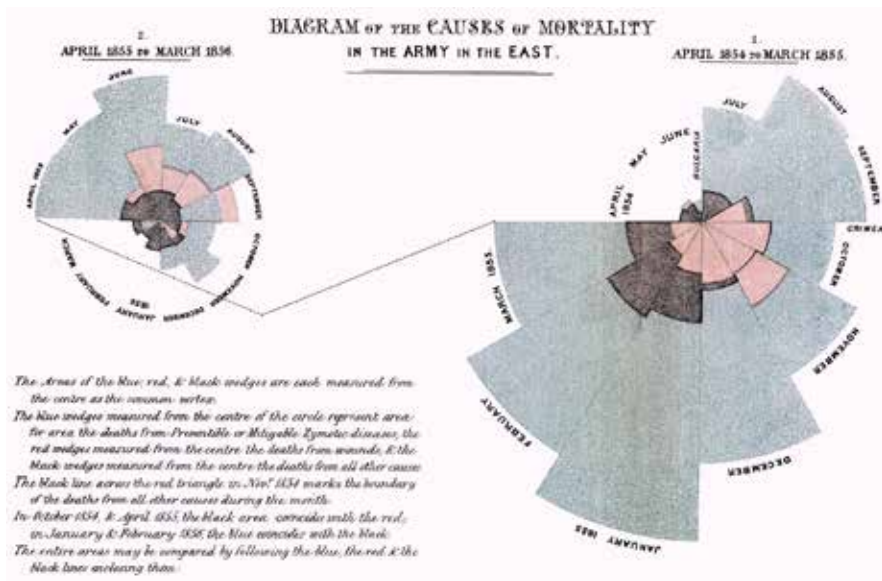
Hvad hun egentlig fejlede, er der mange meninger om, men det er en kendsgerning, at hun blev liggende i sin seng eller på en chaiselong resten af sit liv.

Leder, organisator, statistiker og politiker

Florence Nightingale er mest kendt som den mytologiske sygeplejerske med lampen. Det er mindre kendt, at hun i virkeligheden ikke selv udførte megen sygepleje. Hendes tid var helt optaget af at få organiseret hospitalet, få styr på ventilation, kloakker, vaskeri og køkken. Hjemmefra havde hun lært at styre husholdningen på et stort gods, og det kom hende til god nytte.

*Florence Nightingale visiterer nytilkomne sårede soldater på hospitalet i Scutari
Wellcome Collection*

Diagram, der viser dødeligheden på hospitalet i Scutari, udarbejdet af Florence Nightingale. Wellcome Collection

Hun var den fødte leder, men nok en anden leder i forhold til, hvad vi forventer i dag. Hun var kontant, nådesløs og krævende, og det gav resultater i det mandsdominerede miljø, der prægede et militærhospital. Militærlægerne gjorde, hvad de kunne, for at gøre livet surt for hende, men hun fandt sine egne veje og var ikke bleg for at bryde de depoter op, som de havde låst for hende. Hun rapporterede alt for krigsministeren, og den håbløse militære administration blev ubarmhjertigt afsløret for den engelske regering.

Efter at hun var kommet hjem, gennemgik hun alle de data og informationer, der var blevet samlet om syge- og dødeligheden på hospitalet i Scutari. Hun brugte sin matematiske viden til at sætte det hele op i overskuelige statistikker, og hun fremlagde sine resultater i en rapport. Hun var ikke stolt af resultatet, der klart viste, at dødeligheden på hendes eget hospital var langt højere, end den var ude på feltlazaretterne på Krim.

Regeringen ville ikke høre på hende. Den havde travlt med at mørklægge hærens manglende dårlige administration og ageren under krigen, så de understøttede myten om The Lady with the Lamp for at understrege, at der var blevet handlet fra regeringens side.

Florence Nightingale blev senere æresmedlem af the American Statistical Association for sin statistiske kunnen.

Ud over at være grundlægger af den moderne sygepleje, var Florence

Florence Nightingale med sine elever på et af sine sjældne besøg på Nightingale Training School. Wellcome Collection

Nightingale's vigtigste rolle at optræde som politiker. Kvinder havde ikke valgret, men hun havde stærke politiske kontakter, som hun uden skrupler brugte til at fremme sager som hærens sundhed, sundt hospitalsbyggeri og folkesundhed i form af ren luft, rent vand og sunde boliger for alle.

Grundlægger af den moderne sygepleje

Da Florence Nightingale kom hjem fra Krim i 1856, ventede den store folkegave til etablering af en sygeplejeskole på hende. Skolen blev først oprettet i 1860 og fik navnet the Nightingale Training School. Den blev etableret ved St. Thomas Hospital i London som en selvstændig enhed, ikke som en del af hospitalet. Lægerne på St. Thomas var arge modstandere af skolen, for de var udmærket tilfredse med de tjenestepiger, der fungerede som plejersker. De gjorde, hvad de fik besked på, og gjorde ikke vrøvl.

Den nye sygeplejerskeuddannelse blev tilrettelagt med et strengt disciplineret forløb med teori og praktik, det var ovenikøbet skemalagt, hvad de skulle foretage sig i fritiden. Det gik det første uddannelsesår med. De to næste år skulle eleverne gøre praktisk tjeneste på hospitalet, eller de blev sendt ud i distriktssygepleje.

Med tiden opstod der to parallelle uddannelser. Den ene var en decideret sy-

geplejeuddannelse, hvor eleverne fik en beskedent løn og blev kaldt 'probationers'. Den anden linje var oprettet for dannede kvinder, der ville uddanne sig til ledere. De betalte for uddannelsen og blev kaldt 'lady pupils'.

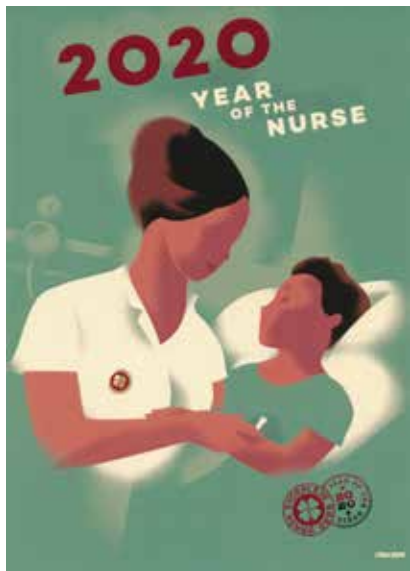
De færdiguddannede sygeplejersker blev forstanderinder for distriktssygeplejeordninger, fattiggårde og på andre hospitaler. Flere af dem rejste til udlandet for at indføre Nightingalesygeplejen og den nye uddannelse på europæiske og amerikanske hospitalet. De første Nightingaleskoler blev oprettet på amerikanske hospitaler i 1873, og i 1876 begyndte Københavns Kommunehospital at uddanne dannede unge kvinder til sygeplejersker. Den danske model var dog en stærkt modificeret udgave af Nightingaleuddannelsen, fordi de fleste af overlægerne også her var modstandere af de nye sygeplejersker.

Nightingalesygeplejerskerne bredte sig meget hurtigt over hele den vestlige verden, og uddannelsen lagde grunden til den sygeplejerskeuddannelse, vi har i dag.

Year of the Nurse

FN's verdenssundhedsorganisation, WHO, har erklæret året 2020 til at være "Year of the Nurse and Midwives" som en markering af, at Florence Nightingale blev født for 200 år siden. Det er blevet besluttet at forlænge sygeplejeåret ind i 2021 på grund af den langvarige pandemi.

For første gang har WHO kortlagt sygeplejen på verdensplan og kommer med konkrete anbefalinger til en verdensomspændende satsning på uddannelse, flere job, bedre arbejdsmiljø, bedre ledelse og bedre løn inden for sygeplejen.

Med Year of the Nurse ønsker WHO at skabe politisk bevidsthed om, at en investering i flere sygeplejersker ikke er en udgift, men en bæredygtig investering i sundhed til gavn for borgerne og samfundet.

Det budskab er kun blevet mere relevant med Covid-19 pandemien.

Dansk Sygeplejeråds plakater i anledning af WHO's Year of the Nurse

Dansk Sygeplejehistorisk Museum

Fjordvej 152 6000 Kolding

46 95 34 50

museum@dshm.dk

www.dshm.dk